

UD SZ

UJ
Pedagógiai
Szemle

2023 /3–4.

SZÁNDÉK ÉS CSELEKEDET – A DIÁKOK KÖRNYEZETTUDATOSSÁGA
KORTÁRSI TANULÁS – ERŐSEBB ÉNKÉP

Magyar nyelvű pedagógus-továbbképzések Romániában

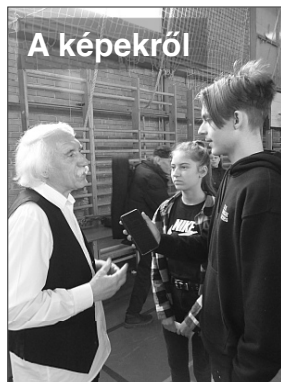
*Szemle – Pedagógiai utazások Halász Gáborral (II.); A magyarországi olaszoktatás
forrásai; Az iskolai könyvtárak új szerepei*

Napló – Levél Reijóhoz: egy utazó mentor történetei

SZOCIÁLIS ÉS DIGITÁLIS SZAKADÉKOK KÖZÖTT

TARTALOM

LÁTÓSZÖG

- 5 ALABÁN PÉTER:** Szociális és digitális szakadékok között

TANULMÁNYOK

- 22 SZABÓ ZOLTÁN ÁBEL – VARGA ATTILA – BERZE IVÁN ZSOLT – KRISTÓF HANNA EMÍLIA – NÉDER KATALIN – DÜLL ANDREA:** Magyar diákok környezet-tudatos cselekedetei és szándékai – nagymintás vizsgálat a Fenntarthatósági Témahéttel kapcsolatban

- 53 BÁNFI GRÉTA – BUDIS IMOLA:** Az énkép, az énhatékonyság és a szorongás vizsgálata kortársi tanulási programok hatásainak tükrében

MŰHELY

- 78 HÉGETŐ KATALIN – KOROM ERZSÉBET:** A romániai magyar pedagógusok magyar nyelvű továbbképzési lehetőségei

SZEMLE

- 100 Fazekas Ágnes és Halász Gábor:** A tudás keletkezése; Halász Gábor: A második frontvonal; A magyar inga (**Jakab György**) – 2. rész
- 117 Kendeh-Kirchknopfné dr. Farkis Tímea (2021):** Az olasz nyelv és irodalom oktatásának koncepciója a XVII-XVIII. századi magyar főúri családok nevelésében (**Horváth Zoltán**)
- 121 Dömsödy Andrea – Németh Szilvia – Savanya Ildikó (szerk.):** Iskolai könyvtárak a digitális műveltségért; Dömsödy Andrea (szerk.): XXI. századi iskolai könyvtári terek (**Arany-Nagy Zsuzsanna**)

NAPLÓ

135 TRENCSENYI LÁSZLÓ: Egy utazó mentor tapasztalatai az innovációról – Levél Reijóhoz

144 Szerkesztői jegyzet

A címlapon: Sipos Mihállyal, a Muzsikás prímásával beszélget a Móra Iskola két diákja – Dátán Attila fotója

B4 Részlet Szóts Gyula oktatásügyi írásából (1923) és Fehéri Tamás iskola-témájú filmhíradó-fejezetéből (1963)

UJ Pedagógiai Szemle

A Miskolci Egyetem folyóirata
Szakmai közreműködő: Magyar Pedagógiai Társaság

Szerkesztőbizottság

HALÁSZ GÁBOR | *elnök*

K. NAGY EMESE | KÉRI KATALIN |

KRAICINÉ SZOKOLY MÁRIA | NAGY ÁDÁM |

PODRÁ CZKY JUDIT | SÁNDOR ILDIKÓ |

TÓTH GÉZA | VARGA ATTILA

Szerkesztőség

KAPOSI JÓZSEF | *főszerkesztő*

FÖLDES PETRA | VESZPRÉMI ATTILA

E-mail: info@upszonline.hu

Weboldal: <http://upszonline.hu>

Facebook: [facebook.com/ujpedszemle](https://www.facebook.com/ujpedszemle)

Lapterv

SALT COMMUNICATIONS KFT.

Felelős kiadó

A Miskolci Egyetem rektora:
Prof. dr. Horváth Zita

Megjelenik a Miskolci Egyetemi Kiadó
gondozásában.
3515 Miskolc-Egyetemváros

HÉGETŐ KATALIN – KOROM ERZSÉBET

A romániai magyar pedagógusok magyar nyelvű továbbképzési lehetőségei

MŰHELY

Az oktatási rendszer eredményességének növelésében kulcsfontosságú a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének támogatása. A szakmai fejlődésnek számos formája van, melyek közül a tanulmány a továbbképzésekre fókuszál. Egy szélesebb körű, a romániai, magyar nyelven tanító pedagógusok továbbképzésének lehetőségeit és tapasztalatait feltáró kutatás első lépéseként bemutatja a romániai tanárképzést, a tanárok előmeneteli rendszerét, a továbbképzésekre vonatkozó szabályozást, valamint a továbbképzések szerepét a pedagógus életpályamodellben. Áttekinti az országos érdekeltségű, magyar nyelvű továbbképzési lehetőségeket biztosító továbbképzési központokat: Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége (RMPSZ), Apáczai Csere János Pedagógusok Háza, Országos Magyar Továbbképző Központ (OMTK). A központok által közzétett, illetve a központoktól kapott összefoglalók alapján dokumentumelemzéssel vizsgálja a továbbképzési központok által megfogalmazott célokat, feladatokat, a képzési kínálatukat és a pedagógusok továbbképzéseken való részvételi arányát a 2015 és 2020 közötti időszakra vonatkozóan. A kutatás eredményei jelzik, hogy a magyar nyelvű továbbképzési központok széles körű továbbképzési programokat szolgáltatnak a romániai magyar óvodapedagógusok, tanítók, tanárok, iskolai tanácsadók, fejlesztőpedagógusok és pszichológusoknak számára. Hiánypótló szerepet töltenek be, hidat képezve a pedagógusok elméleti és a gyakorlati tudása között.

BEVEZETÉS

A romániai oktatási felmérések, valamint az OECD és az IEA felmérései hasznos információkkal szolgálnak az oktatás fejlesztéséhez. A 2018-as OECD PISA-felmérés például egyértelműen a változás szükségességét erősítette meg; az eredmények szerint mindhárom fő mérési területen romlottak az országos eredmények az eggyel korábbiakhoz képest. Szövegértésben Románia 428 pontot ért el (a nemzetközi átlag 487), 6

ponttal kevesebbet, mint 2015-ben. A matematika területén elért pontszám 430 (a nemzetközi átlag 489), ez 14 pontos gyengülést jelent. A természettudományokban 426 pontot ért el a romániai diákok (a nemzetközi átlag 489), 9 ponttal kevesebbet, mint három éve (OECD, 2019a). Bár az IEA 2019-es TIMSS felmérése a korábbi, 2011-es román eredményekhez képest javulást hozott, a 8. évfolyamos romániai tanulók továbbra is a részt vevő országok átlaga alatt teljesítettek matematikából (479 pont; a nemzetközi átlag: 500 pont) és természet-

tudományból (470 pont; a nemzetközi átlag: 500 pont) egyaránt (Mullis, Martin, Foy, Kelly és Fishbein, 2020). A tanulói eredmények javítása összetett feladat, tervezhetősége és eredménye is számos tényezőtől függ. Ezek egyike a tanárok szakmai felkészültsége. A mai neveléstudományi szakemberek széles körű konszenzusa szerint a változások kulcsszereplői a tanárok (Sancar, Atal és Deryakulu, 2021), és a közoktatás minőségét a leggyorsabban a pedagógusok folyamatos szakmai fejlesztésén keresztül lehetne javítani (Csapó, 2016).

Az utóbbi évtizedekben az Európai Unió is nagy hangsúlyt fektet a minőségi oktatás, az eredményes iskolarendszerek kiépítésére.

Oktatáspolitikai határozatának értelmében (Európai Unió Tanácsa, 2009) a tanulók élethosszig tartó tanulásra való felkészítését csak azon pedagógusok tudják megvalósítani, akik kellő tudással és megfelelő

kompetenciákkal rendelkeznek, illetve ismereteiket, készségeiket folyamatosan fejlesztik (Bordás, 2017). E szakmai fejlődéshez pedig a pedagógusoknak folyamatos támogatásra van szükségük (Hauge, 2019).

A tanulmány egy szélesebb körű, a romániai, magyar nyelven tanító pedagógusok szakmai fejlődését feltáró kutatáshoz kapcsolódik, amelynek célja, hogy átfogó képet nyújtson a romániai magyar nyelvű iskolákban tanító pedagógusok magyar nyelven elérhető továbbképzési lehetőségeiről, a továbbképzéseken való részvételükről, a továbbképzésekre való jelentkezés hátterében álló motivációs tényezőkről, valamint a továbbképzések hatásairól. Jelen tanulmány e kutatás első fázisának eredményeit mutatja be, amelynek keretében megvizsgáltuk,

hogyan milyen szervezeti keretek között valósul meg a magyar nyelven tanító tanárok továbbképzése Romániában.

A TOVÁBBKÉPZÉSEK SZEREPE A SZAKMAI FEJLŐDÉSBN

Az OECD vizsgálatai körébe tartozó TALIS (*Teaching and Learning International Survey*) a legnagyobb nemzetközi tanárkutatás, amely tanárok és intézményvezetők körében gyűjt kérdőívvel adatokat a tanítás és tanulás körülményeiről, az alanyok tanítással kapcsolatos attitűdjeiről, tanítási gyakorlatokról, az iskolavezetés sajátosságairól. A fel-

mérésbe bevont tanárok az ISCED 2-es szinten tanító pedagógusok (ez Romániában az 5–8. évfolyamot jelenti). A TALIS elméleti keretrendszere szerint „a szakmai fejlődés olyan tevékenységeket

a tanárok több mint 70%-a vesz részt valamilyen szakmai fejlődést segítő tevékenységben

jelent, amelyek fejlesztik az egyén készségeit, tudását, szakértelmét és egyéb tanári tulajdonságait”. Ez a fejlődés sokféleképpen megvalósulhat, a formálisról az informális tanuláshoz (OECD, 2009, 49. o.).

A 2018-as méréshez 48 ország, illetve oktatási rendszer csatlakozott, közülük 31 az OECD tagja. Az Európai Unió tagállamai közül 23 vett részt a vizsgálatban. Romániában 2018 márciusában zajlott az adatfelvétel a Nemzeti Értékelő és Vizsgaközpont (*Centrul Național de Evaluare și Examinare*, CNEE) koordinálásával, véletlenszerűen kiválasztott 200 oktatási egységben, minden iskolából 20 tanárral. A 2018-as összesített eredmények szerint a tanárok több mint 70%-a vesz részt valamilyen szakmai fejlődést segítő tevékenységben. Azonban csak

44%-uk részesül a társaktól való tanuláson és hálózatépítésen alapuló képzésben, annak ellenére, hogy az együttműködésen alapuló tanulás ma az egyik leghatékonyabbnak ítélt forma. Az OECD-átlagot tekintve a szakmai továbbképzés leggyakoribb formái a tanárok válaszainak tükrében a következők: személyesen látogatott tanfolyamok/szemináriumok (76%), szakirodalom olvasása (72%), oktatási konferenciák, ahol tanárok, igazgatók és/vagy kutatók mutatják be kutatásukat vagy vitatják meg az oktatási kérdéseket (49%). A tanárok 82%-a számolt be arról, hogy a képzés pozitív hatással volt a tanítási gyakorlatára. Azokat a tanárokat, akik általuk hasznosnak ítélt képzésben való részvételről számolnak be, általában magasabb szintű önhatékonyság és a munkával való elégedettség jellemzi. A tanárok több területen is úgy érzik, fejlődniük kell, ilyen például a digitális kompetencia, a speciális igényű tanulók tanítása vagy a multikulturális/többsz nyelvű környezetben való tanítás (OECD, 2019b).

A TALIS 2018 adatai szerint Romániában magas, az OECD-átlag feletti azoknak a tanároknak az aránya, akik az adatfelvételt megelőző egy évben szakmai fejlődést segítő programon vettek részt. A romániai tanárok 82,1%-a érzi felkészültnek magát az osztálytermi munka irányítására, az IKT-kompetenciájával 69,5%-uk elégedett. Többségük (76,6%) úgy ítéli meg, hogy felkészült a különböző képességű tanulókból álló tanulócsoporthoz tanítására, ugyanakkor jóval kevesebben (42,6%) érzik kompetensnek magukat arra, hogy multikulturális környezetben tanítsanak (OECD, 2019b).

Az iskolán kívüli tanfolyamokon és szemináriumokon való részvétel tehát az egyik legnépszerűbb szakmai fejlődési forma a tanárok körében. Éppen ezért *nagy jelentősége van annak, hogy mit kínálnak az egyes továbbképzési programok és hogyan hasznosul a mindennapi tanítási gyakorlatban a megszerzett tudás.*

A TANÁRKÉPZÉS ÉS AZ ELŐMENETI RENDSZER SZABÁLYOZÁSA ROMÁNIÁBAN

Az 1989-es rendszerváltást követően számos oktatási reform váltotta egymást, amelyek a tanárképzés rendszerében is jelentős változásokat idéztek elő. E képzés korábban a tanárképző főiskolákon zajlott, amelyek hároméves rövid képzést biztosítottak. Az egyetemi képzés keretein belül is működtek tanárképző szakok, ahol a szakmai képzéssel párhuzamosan folyt a tanárképzés – ez hosszú távú képzésnek számított, 4–6 éves időtartammal (Stark, 2014).

A rendszerváltás után a tanárképző főiskolák szerepét és feladatait átvették a tudományegyetemek, ezekben az intézményekben azonban a szaktárgyi képzés került előtérbe a pszichológiai-pedagógiai tárgyakkal szemben, s ennek következtében a tanárképzés kétfázisúvá vált (Szabó-Thalmeiner, 2009). A tanárképzési modulok tanterveit 1998 és 2003 között a törvényalkotók folyamatosan változtatták. Az 5398/1994-es miniszteri rendelet alapján létrehoztak egy-egy *Egyetemi Pedagógiai Szemináriumot* – a későbbi *Tanárképző Intézetek* elődjét –

a digitális kompetencia, a speciális igényű tanulók tanítása vagy a multikulturális/többsz nyelvű környezetben való tanítás

mindazon egyetemeken, amelyek pedagógia és pszichológia tanszék működött. A 84/1995-ös oktatási törvény 55. cikkelye már a Tanárképző Intézetek (*Departamente pentru Pregătirea Personalului Didactic, DPPD*) létrehozásáról rendelkezett. A 4356/1996 miniszteri rendelet jóváhagyta az egyes Tanárképző Intézetek működési szabályzatát. Ezek az intézetek önálló intézményként működnek 1996-tól.

A Bologna-rendszer bevezetése strukturális és tartalmi változásokat idézett elő a romániai felsőoktatási rendszerben, igazodva az európai szinten megfogalmazott alapelvekhez. Az oktatási szakértők 2005-ben

kidolgozták, majd 2008-ban átdolgozták az alap- és mesterképzéshez kapcsolódó kétszintű pedagógiai modulát a 4316/2008-as miniszteri rendelet alapján (*Șerbănescu, 2011, idézi Stark, 2014*). A kétszintű pedagógiai modul I. szintje az alapképzés, amely általános iskolai tanári képesítést nyújt. A II. szint az elmélyítő szakasz, amely középiskolai tanári képesítést nyújt. Ez a diploma lehetőséget ad a posztliceális (liceumi oktatás utáni) és egyetemi oktatásra is.

Az új, 1/2011-es számú oktatási törvény (*Legea Educatiei Nationale 1/2011*) megjelenése változásokat hozott a felsőoktatásban és a pedagógusképzésben is, érintve a pedagógus-életpályamodellét. A törvény értelmében a pedagógus-életpályamodell követelményévé vált egy gyakornoki év elvégzése a bolognai képzési rendszer első és második szintjének teljesítése után (*Szabó-Thalmeiner, 2013*). A gyakornoki év egy oktatási intézményben, kinevezett mentortanár irányítása alatt zajlik. A gyakornoki év után jelentkezhet a kezdő pedagógus a

véglegesítő vizsgára (*Stark, 2014*). Mindaddig pályakezdőnek számít valaki, amíg meg nem szerzi a véglegesítő vizsgát.

A véglegesítő vizsga az utóbbi években számos változáson ment át tartalmi és szervezési szempontból egyaránt. Szervezése 2011-től az Oktatási Minisztérium döntése alapján átkerült az alapképzést biztosító felsőoktatási intézmények szintjéről a tanfelügyelőségekhez (*Bordás, 2017*). A véglegesítő vizsga első szakaszát a szakfelügyeltek koor-

dinálják. A szakos tanfelügyelő vagy a módszertanos pedagógus óralátogatások alkalmával értékeli a kezdő tanár iskolai tevékenységét, szakmai portfólióját, tanári kompetenci-

ait. A második szakaszt az országosan egységes írásbeli vizsga képezi, amelynek témaköreit és szakirodalmát az oktatásért felelős minisztérium határozza meg (*Legea Educatiei Nationale 1/2011, 241.§*). A vizsga részei a szaktantárgyi, szakmódszertani, valamint pedagógiai-pszichológiai alapismeretek. A sikeres vizsgához a 10 fokú skálán minimum 8-as osztályzatot (*átmenő osztályzat*) kell elérni. Sikertelen vizsga esetén öt éven belül két alkalommal próbálkozhat még a kezdő tanár.

Az 1/2011-es oktatási törvény bevezetése előtt a véglegesítő fokozat megszerzése a továbbképzés első lépcsőfokát jelentette, az 1/2011-es oktatási törvény bevezetése után a véglegesítő fokozat a pedagógusi szakma gyakorlásának alapfeltételévé vált (*Stark, 2014*).

Az előmeneteli rendszer jellemzői

Romániában az oktatási törvény (*Legea educației naționale*) alapján a pedagógusok folyamatos képzésének két összetevője van. Az egyik az előmeneteli rendszer, amelynek

öt éven belül két
alkalommal próbálkozhat
még a kezdő tanár

lépcsőfokait az I. és II. fokozati vizsgák sikeres teljesítése jelenti (1. táblázat), a másik a folyamatos szakmai fejlődés, amelynek igazolásául a törvény öt évente 90 kreditpont

összegyűjtését írja elő a továbbképzések során (Zoller, 2013).

1. TÁBLÁZAT

A pedagógusok előmeneteli rendszerének jellemzői, követelményei Romániában

Jellemzők	II. fokozat	I. fokozat	Kiváló tanár
A beiratkozás feltétele	4 év szakmai tapasztalat a véglegesítő vizsgától számítva	4 év szakmai tapasztalat a II. fokozati vizsgától számítva	15 év folyamatos tanítás az I. fokozat megszerzése után
	Jó minősítés az előző két évben	Nagyon jó minősítés az előző 2 évben	Kiemelkedő pedagógusi és vezetői tevékenység
	Kifogástalan magatartás	Kifogástalan magatartás	Különböző projekteken való részvétel/kordinálás
	Magas szintű pedagógusi kompetencia	Minőségi, innovatív jellegű pedagógusi munkásság	A helyek száma központilag meghatározott
A folyamatos szakfelügyelet minősítése	Legalább jó	Nagyon jó	Nagyon jó
A speciális szakfelügyelet osztályzata (10-es skálán)	Legalább 8-as	Legalább 8-as	Legalább 9-es
A vizsga elemei	Írásbeli, szóbeli Témák: szaktantárgy, tantárgypedagógia, pedagógia és neveléslelektan	Felvételi kollokvium Önálló kutatáson alapuló, szaktudományos módszertani dolgozat megírása és megvédése	Szakfelügyeleti ellenőrzés Felvételi kollokvium Önálló kutatáson alapuló szaktudományos módszertani dolgozat megírása és megvédése
A vizsga helyszíne	Egyetem	Egyetem, oktatási intézmény	Pedagógusok Háza
Átmenő átlagos osztályzat	7-es	8-as	9-es

FORRÁS: Szabó-Thalmeiner (2013) alapján saját szerkesztés

A fokozatok (II., I.) megszerzésének törvényes hátterét az oktatási törvény 242. és 243. cikkelye, a konkrét megvalósítást pedig miniszteri rendelet szabályozza (5561/07.10.2011 miniszteri rendelet). A II. fokozat megszerzésére véglegesítő vizsgával rendelkező pedagógus jelentkezhet, aki a véglegesítést követően 4 évig közoktatásban dolgozott. A vizsga további előfeltétele, hogy a tanfelügyelői ellenőrzések alatt „jó” minősítést és átmenő osztályzatot (legalább 8-as érdemjegyet) érjen el (Szabó-Thalmeiner, 2013). A vizsgát az egyetemi központ szervezi, az írásbeli vizsga tartalma a szaktantárgy és a tantárgy-pedagógia, a szóbeli vizsga a pedagógia és a neveléslélektan témaköreit érinti. Az I-es és a II-es fokozati vizsga között 4 évnek kell eltelnie. Az I-es fokozati vizsga egy pedagógiai, módszertani kutatást tartalmazó dolgozat elkészítését, valamint szakmai és módszertani bizottság előtti megvédését jelenti. I-es fokozatos tanárnak ismerik el azt a pedagógust is, aki doktori címet szerez a saját szakterületén. A fokozati vizsgákra való jelentkezés nem kötelező, a pedagógus egyéni döntésén alapul, viszont a fokozati vizsgák teljesítése sok esetben előnyhöz juttatja a pedagógust, például megtarthatja munkahelyi pozícióját munkahelyi válság esetén, illetve magasabb bérkategóriába kerülhet (Bordás, 2017). A szakmai fejlődés folyamatában az ötévente kötelező 90 kreditpont teljesítése csak *akkreditált* továbbképzések által lehetséges. A pedagógusok egyéni igény szerint jelentkezhetnek különböző továbbképzésekre, a nem akkreditált továbbképzéseket viszont nem tudják hasznosítani a továbbképzési

kötelezettségük elszámolásakor (Szabó-Thalmeiner, 2013).

A továbbképzéseket lebonyolító intézményrendszer

A továbbképzési rendszer szorosan kapcsolódik az alapképzéshez. Az egyéves gyakornoki időszak jelenti az összeköttetést az alapképzés és a folyamatos továbbképzés között. Bordás (2017) kutatásában kiemelt helyen szerepel a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének vizsgálata, melynek keretében rávilágít arra, hogy Romániában a 2000-es évektől kezdődően országosan bővítik, fejlesztik a továbbképzéseket lebonyo-

lító intézményrendszerét, például a tanfelügyelőségeket (*Inspectoratul Școlară Județean*, ISJ), a megyei Pedagógusok Házát (*Casa Corpului Didactic*, CCD), a Tanár-

a nem akkreditált
továbbképzéseket
nem tudják hasznosítani

továbbképző Intézeteket (*Departamentele de Pregătire Profesională a Personalului Didactic*, DPPD). A minőségbiztosítás jegyében új állami szervezeteket, ellenőrző testületet hoztak létre, amelyek szerepe az alap- és továbbképzési programok akkreditálása, nyomon követése és ellenőrzése. Ilyen például a Közoktatásban dolgozó pedagógusok képzéséért felelős nemzeti központ (*Centrul Național de Formare a Personalului din Învățământul Preuniversitar*, CNFP).

Működésüket a 604/2001-es számú kormányhatározat szabályozza. Létrejött továbbá az európai oktatási projektekben való részvételt biztosító állami szervezet (*Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale*, ANPCDFP).

A SZAKMAI FEJLŐDÉSSEL KAPCSOLATOS KORÁBBI KUTATÁSOK A ROMÁNIAI MAGYAR PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Romániában a közoktatásban dolgozók folyamatos továbbképzésének módszertanát az 5561/2011 számú miniszteri rendelet írja elő. A törvény 14 pontban határozza meg a pedagógusok továbbképzésének fő szervezési formáit. Ezek részletes leírását *Zoller* (2013) tanulmányában olvashatjuk, aki a romániai magyar pedagógusok folyamatos szakmai fejlődését mint a minőségi oktatás összetevőjét vizsgálta – alapvető kutatási kérdésként fogalmazva meg, hogy a minőségi oktatásnak, a pedagógusi munka eredményességének miént lehet mutatója a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődése. A vizsgálat alapján a kutatók arra a következtetésre jutottak, hogy Romániában a pedagógusok továbbképzése leginkább egyéni kezdeményezés útján történik, és a szakmai fejlődés hagyományos formái dominálnak. *Stark* (2014) több szempontból elemezte a romániai pedagógusképzési rendszert, egy későbbi kutatásában (*Stark*, 2015) pedig bemutatta a romániai kisebbségi pedagógusképzést, illetve a magyar pedagógusjelöltek tanulási és tanítási útvonalait a 2011–2016 közötti időszakban. *Bordás* (2017) a partiumi magyar pedagógusok szakmai fejlődését vizsgálta. *Birta-Székelly* (2007) erdélyi viszonylatban vizsgálta a tanárképzés pedagógiai dimenzióit dokumentumelemzéssel és kérdőíves felméréssel, valamint elemezte a romániai magyar tanárképzés szerkezetét és tartalmát (*Birta-*

Székelly, 2012), rámutatva az elmélet és a gyakorlat közti kapcsolat hiányára. *Szabó-Thalmeiner* (2013) a romániai továbbképzési rendszer létrejöttének előzményeit, törvényes háttérét, célját, a pedagógusok továbbképzési igényeit vizsgálta. A továbbképzésben való részvétellel kapcsolatban megállapította, hogy a tanárok előtérbe helyezik a gyakorlatban azonnal alkalmazható ismereteket, de igénylik a szakterületükön megjelenő újdonságok megismerését is. *Péter* (2012) a közoktatási reform fogadtatását vizsgálta a pedagógusok körében. Kutatása fontos támpontokat ad egy más szintű reform, a felsőoktatási reform elemzéséhez.

A romániai pedagógusok képzettségét, továbbképzési lehetőségeit illetően *Mandel* (2007) rávilágított arra, hogy a tanártovább-

célja és eredménye is egyben a változás, az állandó megújulás

képzés az egyetemi tanárképzésnél hatékonyabb, magasabb hozadékkal rendelkezik. A pedagógusokkal készített interjúkból az derül ki, hogy a

Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége (RMPSZ) által szervezett Bolyai Nyári Akadémiát (BNYA), valamint a magyarországi továbbképzéseket tartották leginkább hatékonynak az interjúalanyok. *Bordás* (2016) pedagógusokkal készített interjúk alapján nyert betekintést a pedagógusok gondolkodásába, a pedagógusképzésről, továbbképzésről alkotott véleményébe. Kutatása során 51 Bihar és Szatmár megyei pedagógussal készített egyéni és csoportos interjút a 2013–2014-es tanév folyamán. A kutatás megerősítette, hogy a szakmai fejlődés célja és eredménye is egyben a változás, az állandó megújulás. A pedagógusok a szakmai fejlődésüket illetően elsőrendűnek tekintették a továbbképzéseken és a tanteremben megélt tapasztalatokat, másodrendűnek a

kollegiális kapcsolatokat, és harmadrendűnek a szakirodalom olvasását.

Papp Z. Attila (2004) kérdőíves vizsgálattal mérte fel a romániai magyar közép-fokú oktatás helyzetét, ezen belül pedig a tanárok minőségkonceptióit három hagyományos iskolaváros – Csíkszereda, Kolozsvár, Marosvásárhely – középiskoláiban tanító pedagógusok körében. A kérdőíves vizsgálat eredményének tanúsága szerint a középiskolai tanárok szemléletét az elitképzés (a szaktudományi tudás magasszintű átadása), valamint a nemzetiségi identitással összefüggő látásmód jellemzi, míg a mindennapokban használható, gyakorlati tudás átadásának fontosságát kisebb mértékben képviselik. *Papp Z.* (2004) szerint a tanárok továbbképzése az intézményi stratégia egyik fontos eleme lehet, tekintve, hogy a tanárképzés során elsajátított elméleti ismeretek és készségek (néhány pszichológiai, pedagógiai jellegű kiegészítő tárgy tanulása, néhány tanítási órán történő hospitálás, valamint néhány óra megtartása) nem elegendők egy kezdő pedagógus számára.

2017-ben egy RMPSZ által kezdeményezett, átfogó kutatási program zajlott a romániai magyar pedagógustársadalomról. A kutatásban szakmai partnerként vett részt a Kulturális Antropológiai Munkacsoport (KAM). A kutatás alapvető célja volt egy szakmailag megalapozott kép bemutatása a romániai magyar pedagógustársadalom élethelyzetéről, szakmai opcióiról, a kisebbségi oktatási rendszer humán erőforráskészletéről, a pedagógus szakma társadalmi megítéléséről, a pályaválasztásról, az oktatói munkához való viszonyulásról, a képzési lehetőségekről és az információs és

kommunikáció technológiák iskolai térnyeréséről. Az RMPSZ elnöke elmondása szerint a kutatás tényfeltáró jellegű, korábban nem készült hasonló jellegű felmérés, és kiindulópontként szolgál a további részterületek kutatásához (*Farkas*, 2019).

AZ ORSZÁGOS ÉRDEKELTSÉGŰ, MAGYAR NYELVŰ TOVÁBBKÉPZÉSI KÖZPONTOK KÉPZÉSEINEK VIZSGÁLATA – CÉLOK ÉS MÓDSZEREK

Kutatásunk átfogó célja, hogy kiegészítse a korábbi kutatások eredményeit a következő alapkérdésekre adott válaszokkal: a pedagógusok mit tesznek a szakmai fejlődésük érdekében, milyen mértékben használják ki a képzőhelyek által nyújtott lehetőségeket, mi motiválja őket a továbbképzésekre való jelentkezés során? Első lépéseként az alábbiakban bemutatjuk a magyar nyelvű tanártovábbképzések intézményi hátterét, a továbbképző központok programkínálatát, a pedagógusok részvételi arányát a továbbképzéseken a 2015–2020 közötti időszakban. A feltárt szakirodalom alapján leginkább a Bolyai Nyári Akadémiáról tettek említést a kutatók – amely 2022-ben ünnepelte 30 éves fennállását. E nagymúltú továbbképzés mellett célunk feltárni a többi regionális képzőhely által nyújtott lehetőségeket is.

A kutatás során a következő konkrét kérdésekre keressük a választ:

1. Milyen oktatási és módszertani központok vettek részt a továbbképzések szervezésében?

a nemzetiségi identitással
összefüggő látásmód jellemzi

2. Hogyan oszlottak meg területileg a képzések, mely továbbképző központok szervezték az adott képzéseket?

3. Milyen témákat kínáltak a szervezők a továbbképzések során?

4. Milyen képzési típusok (tanév alatti/tanéven kívüli; rövidebb/hosszabb időtartamú) fordultak elő a leggyakrabban?

5. Hogyan alakult a képzéseken részt vevő pedagógusok létszáma?

6. Hogyan oszlottak meg a képzési szint (tanító, tanár) szerint a résztvevők?

A továbbképzések szervezésével, minőségbiztosításával kapcsolatos adatokat a felkeresett országos érdekeltségű továbbképző központok (Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége – RMPSZ, Apáczai Csere János Pedagógusok Háza) vezetői bocsátották rendelkezésünkre a 2015–2020 közötti időszakra vonatkozóan. Elemzésünk alapvetően ezeken a dokumentumokon alapul. Ezen kívül felhasználtuk a továbbképzési központok honlapjain közzétett információkat, beleértve az újonnan (2018) létesült, nagyváradi székhelyű Országos Magyar Továbbképző Központ (OMTK) céljait, feladatait is. A képzőhelyek esetében vizsgáltuk a célcsoport meghatározását, a célok és feladatok meghatározásában kiemelt tényezőket. A dokumentumelemzés módszerét használva minőségi és mennyiségi analízist egyaránt végeztünk. A továbbképzések tartalmi jellemzőit kulcsszavak alapján azonosítottuk, majd kategorizáltuk. A képzések további jellemzőit (az évente szervezett képzések száma, óraszám, jellege, helyszíne, a

résztvevők száma) éves bontásban, azonos szempontok alapján összesítettük.

EREDMÉNYEK

A Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége (RMPSZ)¹

A csíkszeredai székhelyű RMPSZ 1991-ben alakult. Ez a szervezet a romániai közoktatás minden szintjén támogatja a magyar nyelven történő minőségi oktatást és nevelést. Szerepet vállal az oktatási rendszert átalakító reformelképzelések vitafórumain, a tantervkészítés folyamatában, fontosnak tartja az európai struktúrákba való integrálódást, elősegítve az erdélyi oktatás nemzetközi megmutatkozásának lehetőségeit is. Négy területi központtal rendelkezik: a csíkszeredai Székelyföldi, a szovátai Teleki, a kolozsvári Gál Kelemen és a nagyváradi Partiumi Oktatási és Módszertani Központ, amelyek összefogják a magyar tannyelvű oktatási in-

tézményhálózatot, és biztosítják a magyar nyelvű közoktatás minőségi fejlesztését, a pedagógusok széles körű és korszerű továbbképzését. Az

RMPSZ által évente szer-

vezett pedagógus-továbbképzések elsősorban évközi továbbképzések, illetve a Bolyai Nyári Akadémia és magyarországi továbbképzések külhoni magyar tannyelven oktató pedagógusok számára.

RMPSZ – Évközi továbbképzések

Az évközi továbbképzések pályázat útján vá-
lósulnak meg, mindig az aktuális tanév

fontosnak tartja
az európai struktúrákba
való integrálódást

¹ <https://rmpsz.ro/>

szeptember 1-től május 31-ig terjedő időszakban, általában hétvégeken vagy iskolai szünetekben. A pedagógusok helyi igényeihez igazodva lehetőséget biztosítanak újabb ismeretek, módszerek, tapasztalatok megszerzésére, a szakmai kompetenciák fejlesztésére a gyermekközpontú oktatás-nevelés érdekében. A 2015–2020-as időszak évközi továbbképzéseinek fő témakörei a következők voltak: *Gyermekközpontú oktatás; Pedagógusi szerep a változó világban; Tanulói tevékenységekre alapozott tanítási-tanulási módszerek; Tehetség gondozás – felzárkóztatás – pályaorientáció; Online tanítási lehetőségek, formák.* A négy továbbképzési központ

vonzáskörébe tartozó településeken szervezett továbbképzések adatait a 2. táblázat mutatja be. Az adatok alapján megállapítható, hogy az évközi továbbképzéseken évente több mint 1000 pedagógus vett részt, a közoktatás minden területéről. A programok időtartama alkalmanként 20–30 óra volt, tartalmi és módszertani jellegzetességeiket tekintve a továbbképzések nagy része tréning jellegű volt, a személyes élményeken alapuló tevékenységekre, interaktív módszerekre fektetve a hangsúlyt. A programokon óvodapedagógusok, tanítók és tanárok, illetve iskolai tanácsadók, fejlesztőpedagógusok, pszichológusok vettek részt.

2. TÁBLÁZAT

Az RMPSZ által szervezett évközi továbbképzések jellemzői

Időszak	Szempont	POMK Partium	TOK Szováta	GKOMK Kolozsvár	SZOMK Csíkszereda
2015–2016	Képzések (db)	16	4	9	15
	Óraszám (össz.)	280	126	116	276
	Résztvevők (fő)	453	85	238	514
2016–2017	Képzések (db)	10	4	14	14
	Óraszám (össz.)	189	88	309	366
	Résztvevők (fő)	444	87	325	400
2017–2018	Képzések (db)	17	5	6	14
	Óraszám (össz.)	287	90	129	290
	Résztvevők (fő)	638	92	229	323
2018–2019	Képzések (db)	15		10	15
	Óraszám (össz.)	288	–	207	340
	Résztvevők (fő)	869		464	371
2019–2020	Képzések (db)	11		11	14
	Óraszám (össz.)	196	-	172	284
	Résztvevők (fő)	534		414	423

FORRÁS: saját szerkesztés

A szervezők igyekeztek megtartani az arányosság elvét, hogy minden térség pedagógusainak tudjanak megfelelő továbbképzést biztosítani. Ennek érdekében a magyarság számarányát tekintve szórványnak számító megyékben is évente legalább egy-egy továbbképzést szerveztek, hiszen az itt tanító pedagógusoknak csak így van lehetőségük minőségi magyar nyelvű évközi továbbképzéseken részt venni. A programok összeállításánál a szervezők elsősorban a pedagógusok igényeit tartották szem előtt, egy előzetes igényfelmérés eredményei alapján. A témák kiválasztásán kívül fontos szempont volt felkészült képzők és foglalkozásvezetők megkeresése. Olyan felsőoktatási vagy közoktatási intézményekben dolgozó munkatársak felkérése, akik elismertek a szakmában, és rendelkeznek képzői tanúsítvánnyal.

RMPSZ – Bolyai Nyári Akadémia

Az RMPSZ 1992 óta évente megszervezi és működteti a Bolyai Nyári Akadémiát, amely a legtöbb résztvevőt megmozgató program-együttesként biztosítja a magyar nyelvű továbbképzés lehetőségét a romániai magyar pedagógusok számára minden évben, a július 6-tól 24-ig terjedő időszakban (*Köllő*, 2020). Az Akadémia programsorozata a romániai magyar pedagógusok mellett a teljes Kárpát-medencei pedagógustársadalom és ezáltal a magyar nyelven tanuló diáktársadalom fejlődését hivatott szolgálni. Általános célja a pedagógusok ismereteinek bővítése, új oktatásméleti és módszertani eredmények közzétevése, gyakorlati eljárások ismertetése és ezek alkalmazása a tanfolyamok keretei között. Széleskörű programokkal (3. és 4. táblázat) próbál rávilágítani a modern pedagógus megváltozott szerepeire, módszertani és szakmai eszköztárat biztosítani a

résztvevőknek. Az évek során ötvöződtek a paradigmaváltást szolgáló, a modern pedagógiai eredményekből, aktuális nevelési igényekből inspirált tematikus szekciók a klasszikus tantárgyakra vagy tantárgycsoportokra épített szekciókkal. A programok általában egy átfogó témakörhöz kapcsolódnak, amelyet az elégedettségi visszajelzések, igényfelmérések alapján határoznak meg. A napi program elméleti jellegű előadásokat és ezekhez szervesen kapcsolódó, gyakorlati célt szolgáló műhelyfoglalkozásokat tartalmaz. A BNYA elengedhetetlen része a szakmai kirándulás, a kulturális, gazdasági és történelmi nevezetességek látogatása, amelynek elvitathatatlan szerepe van a szakmai és személyes kapcsolatok kialakulásában, hiszen lehetőséget nyújt a tapasztalatcserére, csapatépítésre, kikapcsolódásra is. A programok különböző szekcióban zajlanak, a három hét leforgása alatt 400–600 közoktatásban dolgozó pedagógus részvételével.

Kezdetben a székelyföldi megyék biztosították a szekciók helyszínét, majd később, abból a megfontolásból, hogy a résztvevőknek ne kelljen túl messzire utazniuk, Közép-Erdély, Partium és Bánság települései is csatlakoztak helyszínekkel. A tanfolyamok előadói, tréneri (számuk évente 90–110 között változik) elsősorban anyaországi felsőoktatási intézmények, illetve oktatási profilú szakmai szolgáltatók szakemberei, akikhez évről évre mind nagyobb számban csatlakoznak romániai magyar előadók, trénerek is. A BNYA szekcióin a romániai magyar pedagógusok részvételének előfeltétele az RMPSZ-tagság, amelynek megszerzése a szervezet honlapján keresztül is megoldható, ahogyan a szimbolikus részvételi díj befizetése is.

3. TÁBLÁZAT

A Bolyai Nyári Akadémia tantárgyspecifikus szekciói, témái a 2015–2020 közötti időszakban

Tantárgy	Téma	Képzés az egyes években				
		2015– 2016	2016– 2017	2017– 2018	2018– 2019	2019– 2020
Biológia	A biológiaoktatás kihívásai a hálózati társadalom korában	X	X	X	X	–
Földrajz	Változó világ, megújuló pedagógus	X	X	X	X	–
Képzőművészet	A tanítás módszereinek változása	X	X	X	X	–
Népművészet	Népzene, néptánc, kézművesség, hagyományok	X	X	X	X	–
Osztályfőnöki	Tehetségápolás	X	X	X	X	–
Magyar nyelv	Változó tanárszere – új kompetenciák	X	X	X	X	–
Zene	A tanítás módszereinek változása	X	X	X	X	–
Kémia	Újgenerációs kémiaoktatás	X	X	X	X	–
Testnevelés	Újdonságok a testnevelésórán	X	X	X	X	–
Idegen nyelv	Creative chaos, Interactive learning in the ESL classroom	–	–	X	X	X
Román nyelv	A hatékony román-tanár magyar tan nyelvű iskolában	X	X	X	X	–
Szakoktatás	A szakoktatói szerepek humán aspektusai a XXI. században	X	X	X	X	–
Történelem	A helytörténeti ismeret, honismeret oktatásának lehetőségei	X	X	X	X	–
Római katolikus vallás	Modern hittanár – korszerű hitoktatás	X	X	X	X	–
Református vallás	Új módszerek a református hitoktatásban	X	X	X	X	–

FORRÁS: saját szerkesztés

4. TÁBLÁZAT

A Bolyai Nyári Akadémia nevelési témájú szekciói, témái a 2015–2020 közötti időszakban

Célcsoport	Téma	Képzés az egyes években				
		2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019	2019–2020
Óvoda- pedagógusok	Az óvodapedagógusi szerep változásai és a változtatás módszerei a projektoktatás tükrében	X	X	X	X	X
Tanítók	Hatékony tanítási módszerek az iskolai motiváció fenntartása érdekében	X	X	X	X	X
Tanítók, tanárok	Digitális pedagógia alkalmazása a tanórán	–	–	–	X	X
Tanítók, tanárok	Élménypedagógia	–	–	–	X	X
Tanárok	Tapasztalati tanulás az iskolában	X	–	–	X	–
Tanárok	Személyiségfejlesztés tapasztalati tanulás útján	–	X	–	X	–
Tanárok	Interaktív tábla használata	–	–	–	X	X
Tanárok	Kett-módszer: Vallás-pedagógiai gyakorlat Franz Kett nyomán	X	–	–	X	–
Osztályfőnökök	Pályaorientáció	X	X	X	X	–
	Mentálhigiéné - Életvezetés, kiegészítés	–	X	X	X	X
	Önismeretfejlesztés	X	X		X	–
Tanintézmény- vezetők	Pedagógusszerepek változása a 21. században	–	X	–	X	–

FORRÁS: saját szerkesztés

A Bolyai Nyári Akadémián a résztvevők többségét tanárok alkotják, mivel a

programok nagy részét a szakspecifikus szekciók teszik ki (5. táblázat).

5. TÁBLÁZAT

A Bolyai Nyári Akadémia résztvevőinek megoszlása szekciók és didaktikai besorolás szerint

Időszak	Szekciók száma (db)	Résztevők száma (fő)	Résztevők száma (fő) képzettség szerint			
			Tanár	Tanító	Óvoda-pedagógus	Nevelési tanácsadó, könyvtáros
2015–2016	21	420	317	97	80	–
2016–2017	17	589	328	143	111	7
2017–2018	13	566	305	168	79	14
2018–2019	21	550	357	147	38	7
2019–2020	3	475 (376)	267	141	61	8

FORRÁS: saját szerkesztés

2020-ban a 28. Bolyai Nyári Akadémiát a járványügyi intézkedések miatt rendhagyó módon, online szervezték meg BNYA 2.0 néven, és két részből állt. Az I. rész *A tanulás jövője* című 3 modulból álló, 35 órás online továbbképzési program volt, amelyet a Tempus Közalapítvány szolgáltatott a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége megrendelésére. A II. részt az ingyenesen és szabadon hozzáférhető online szakmai programok és kísérő rendezvények (előadások, beszélgetések, kulturális programok) adták a hagyományos akadémiai hetek időszakában. Az online kurzusra 475 fő jelentkezett, főképp romániai magyar pedagógusok. A kurzust 376 fő fejezte be, és volt ily módon jogosult részvételi igazolásra (*Györgyi-Ambró, 2020*). A részvételi adatokkal kapcsolatosan további információ is rendelkezésre áll *Ozsváth-Berényi (2020)* tanulmányában.

RMPSZ – Magyarországi továbbképzések

A magyar nyelven oktató pedagógusok 2004 nyaratól vehetnek részt magyarországi továbbképzéseken. A továbbképzésekre azok a Romániában (Erdély, Bánát, Partium), Szlovákiában (Felvidék), Ukrajnában (Kárpátalja), Szerbiában (Vajdaság, Észak-Bácska), Horvátországban (Drávaköz), Szlovéniában (Muravidék) állandó lakóhellyel rendelkező, magyar nemzetiségű pedagógusok jelentkezhetnek, akik az aktuális tanévben magyar nyelven folytatnak oktató-nevelő munkát. A résztvevők száma a vizsgált ötéves időszak második évében csökkent, majd állandósult az évek során. A 2019–2020-as tanévben a COVID-járvány miatt a továbbképzés elmaradt (*6. táblázat*).

6. TÁBLÁZAT

A magyarországi továbbképzéseken részt vevő pedagógusok megoszlása a 2015–2020 közötti időszakban

Időszak	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019	2019–2020
Résztevők száma (fő)	290	230	235	225	–

FORRÁS: saját szerkesztés

A témakörválasztást illetően: évente megújuló témák köré szervezik a képzé-

seket, de vannak évről évre visszatérő témájú képzések is (7. táblázat).

7. TÁBLÁZAT

A 2015–2020 közötti időszakban megvalósult magyarországi képzések témakörei

Továbbképzés címe	Képzés az egyes években			
	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019
Az élmény alapú oktatás... avagy non-formális és informális tanítási helyzetek élménypedagógiai alapokon	–	–	X	–
Beszélg úgy, hogy érdekelje – hatékony kommunikáció pedagógusoknak	–	–	X	–
A pedagógusok értékelési, mérési kultúrájának megújulása	–	–	X	–
Tükröm-tükröm mondd meg nékem...	–	–	X	–
Digitális írástudás fejlesztése a szaktárgyi oktatásban	–	–	X	–
A családdal kapcsolatban – együttműködés; a családok bevonási lehetőségei a nevelési-oktatási folyamatokba	–	–	X	–
A projektpedagógia mint az élményszerű tanulás gyakorlata	–	–	X	–
A reflektív pedagógusszerep és az aktív tanulás gyakorlata	–	–	X	–
Alkotó, fejlesztő meseterápia	–	–	X	–
Digitális taneszközök alkalmazásának lehetőségei óvodás- és kisiskolás korban	–	X	–	X

A pedagógus mint „lámpás” – a képzelet és a gondolkodás integratív fejlesztésének lehetőségei	–	–	–	X
Kalandok és álmok, élménypedagógiai eszközök és módszerek felhasználása	X	X	–	X
Ön- és társismeret fejlesztésének gyakorlata	–	–	–	X
20 azonnal alkalmazható osztálytermi gyakorlat	–	–	–	X
„Memóriatechnikák és alkotó tanulási módszerek alkalmazásának lehetőségei”	–	–	–	X
Tehetségsegítő programok tervezése és szervezése	–	–	–	X
Együttműködésben a családokkal a korai iskolaelhagyás csökkentéséért	–	–	–	X
A tanulás tanítása általános iskolában	–	–	–	–
„Rossz gyerekek márpedig nincsenek!” – a játék óvodáskortól a felnőttképzésig	–	X	–	–
Drámajáték-vezetés	–	X	–	–
Képességfejlesztés alapú tehetséggondozás	X	–	–	–
Stressz, kiégés a pedagóguspályán – megküzdési stratégiák	X	–	–	–
Konfliktusok konstruktív kezelése a pedagógiai gyakorlatban	X	–	–	–
Az érzelmi intelligencia fejlesztése	X	–	–	–
Változó pedagógus szerepek a 21. században	X	–	–	–
Mérések a köznevelési intézményekben	X	–	–	–
ADHD tanórai kezelése, az együttnevelés lehetőségei	X	–	–	–
Áldozatok nélkül – konfliktusok hatékony kezelése és a mediálás	X	–	–	–
Személyiségfejlesztő tréning – viselkedészavaros tanulók	X	–	–	–
A pedagógus és a család együttműködési lehetőségei	X	–	–	–
Tevékenységekönzpontú tanulásszervezés a magatartási és tanulási problémák leküzdésére	X	–	–	–
A hatékony önálló tanulás pedagógiai támogatása	X	–	–	–

FORRÁS: saját szerkesztés

Apáczai Csere János Pedagógusok Háza²

Az Oktatási Minisztériumnak alárendelt, állami finanszírozású intézmény Hargita megyében, Csíkszeredában található. Elsősorban a Hargita megyei köznevelésben részt vevő pedagógusok számára szervez és szolgáltat továbbképzési programokat – román és magyar nyelven is –, de jelentkeznek az ország más részéről is a pedagógusok az általa hirdetett továbbképzésekre, leginkább Brassó és Maros megyéből. (Pedagógusok háza minden megyében működik, de csak kevés szolgáltat magyar nyelvű továbbképzéseket, mint például a Kovászna megyei Pedagógusok Háza.) Az Apáczai Csere János Pedagógusok Háza hiánypótló szerepet tölt be a romániai magyar közoktatás fejlesztése terén. Évről évre biztosítja a pedagógusok folyamatos továbbképzését, változatos témák köré szervezve a képzéseket. A programajánlat összeállítása több szempont szerint történik. Figyelembe veszik a Hargita megyei pedagógusok konkrét továbbképzési igényeit (elégedettségi és intézményszintű – az Oktatási és Tudományos Minisztérium követelményeivel összhangban fejlesztett – kérdőívek eredményei alapján,), a Tanügyminisztérium javaslatait, valamint a szakfelügyelői ellenőrzésekből származó javaslatok elemzését is. Az ajánlott továbbképzési programok két csoportba sorolhatók: a Tanügyminisztérium által jóváhagyott programok, valamint az akkreditált programok. Egy program indításához minimum 25, a képzésre beiratkozott pedagógus

szükséges. A program végén a résztvevők számára tanúsítványt állítanak ki.

Együttműködve a Hargita Megyei Tanfelügyelőséggel az intézmény keretein belül a szaktanfelügyelők és a módszertanos tanárok számos támogató jellegű képzést tartanak a pályakezdő pedagógusok számára a tantervelméleti, oktatásmódszertani, pszichológiai-pedagógiai alapismeretek bővítése céljából. Mindez a véglegesítő és a címzetes tanári vizsgára jelentkező pedagógusoknak nyújt segítséget a felkészülésben, a pedagógiai tevékenységek tervezésében. Támogató programot szerveznek a helyettesítő pedagógusok, valamint a megyei vizsgáztató

a pedagógusoknak egy
beiratkozási dossziét
szükséges összeállítaniuk

bizottságokban részt vevő, speciális ellenőrzéseket végző módszertanos pedagógusok számára.

A továbbképzések hatékonyságára vonatkozó információkat az Apáczai

Csere János Pedagógusok Háza felé a módszertanosok által elemzett szakfelügyeleti értékelőlapok eredménye szolgáltatja. Az értékelőlap az adott pedagógus módszertani felkészültségét, erősségeit és fejlesztendő területeit jelöli meg, tartalmazza a pedagógus munkáját összegző véleményt és minősítést. Az adatok hozzájárulnak a jövőbeni továbbképzések témakörének kialakulásához, a módszertani hiánypótláshoz és a fejlesztéshez egyaránt.

Az akkreditált programokon (8. táblázat) való részvételhez a pedagógusoknak egy beiratkozási dossziét szükséges összeállítaniuk a megadott szempontok alapján, valamint be kell fizetniük a részvételi díjat, amit a tanintézmény is kifizethet a továbbképzési alpból. Az akkreditált programok kizárólag

² <https://ccd.eduhr.ro/>

az akkreditált helyszíneken szervezhető, a jelentkezők lakhelyétől, intézményétől függetlenül. A program vizsgával zárul, a

kreditpontokat tartalmazó tanúsítványt a programot szolgáltató intézmény állítja ki.

8. TÁBLÁZAT

Tanügyminisztérium által akkreditált képzések a Hargita megyei Apáczai Csere János Pedagógusok Háza szervezésében

Időszak	A képzés címe	Kredit	Résztevők száma (fő)
2015–2016	Digitális kompetenciák fejlesztése	25	29
	A tanulás tanítása*	10	75
	A differenciált oktatás stratégiái*	10	25
	Kommunikációs kompetenciák fejlesztése*	10	50
	Élvezetési készségek fejlesztése a serdülők körében – drogprevenció**	11	50
2016–2017	Informatikai készségek fejlesztése	25	59
2017–2018	Információs és kommunikációs technológiák használata az oktatásban	25	48
	Differenciált óvodai nevelés a társadalmi környezettel való kölcsönhatásban*	11	1078
2018–2019	Differenciált óvodai nevelés a társadalmi környezettel való kölcsönhatásban*	11	160
	Differenciált óvodai nevelés a társadalmi környezettel való kölcsönhatásban	11	27
2019–2020	Differenciált óvodai nevelés a társadalmi környezettel való kölcsönhatásban	11	25

* Az RMPSZ-szel közös szervezésben

** A bukaresti Pedagógusok Házával közös szervezésben

FORRÁS: saját szerkesztés

Országos Magyar Továbbképző Központ (OMTK)³

Az Országos Magyar Továbbképző Központ egy Tanügyminisztérium által újonnan létrehozott intézmény, amely a 2018. november 15-én kiadott 922/2018. számú

kormányhatározat alapján jött létre, és az Oktatási és Kutatási Minisztérium hatáskörébe tartozik. A központ székhelye Nagyváradon található. Fő célja, hogy akkreditált, kreditpontos, magyar nyelvű továbbképzéseket biztosítsanak a romániai magyar pedagógustársadalom számára. Az indulás óta

³ <https://omtk.ro/wp/>

több képzést és konferenciát szerveztek, melyen összesen több mint 1500 pedagógus vett részt, és folyamatban van az akkreditált képzések Tanügyminisztérium általi jóváhagyása is. A 2020-ig megvalósult képzések a következő témák köré épültek: *Digitális tananyagfejlesztés vallástanárok részére* (online képzés), *Digitális kompetenciák fejlesztése, A tanulás öröme – kognitív tréningorozat, Virtuális kultúra – művészeti nevelés, Digitális pedagógia – interaktív informatika.*

Számos továbbképzés az RMPSZ területi szervezeteivel, valamint az Apáczai Csere János Pedagógusok Házával együttműködve valósul meg. Az OMTK a szakmai és módszertani tudás megújulása mellett fontosnak tartja a pedagógusok segítségét a stresszhelyzetek megoldásában, a mentális jóllét megőrzésében, a kiegészítő előkészítésben, a pályaelhagyás elkerülésében. Azt, hogy milyen témakörben vagy tudományágban állítanak össze továbbképzési anyagot, befolyásolják a központ szakmai lehetőségei, továbbá az erdélyi magyar pedagógusok körében elvégzett igényfelmérés is. A központ további céljai közt szerepel szakmai kiadványok megjelentetése és további képzések akkreditálása.

ÖSSZEZGÉS, KÖVETKEZTETÉSEK

A tanulmány átfogó képet mutat be a romániai magyar pedagógusok szakmai fejlődését támogató továbbképzésekről az országos érdekeltségű, magyar nyelvű továbbképzési lehetőségeket biztosító továbbképzési központok tekintetében. A továbbképzések számos helyen és formában elérhetőek.

A Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége által szervezett továbbképzési programok négy területi központ között oszlanak meg: ezek a csíkszeredai Székelyföldi, a szovátai Teleki, a kolozsvári Gál Kelemen és a nagyváradi Partiumi Oktatási és Módszertani Központ, amelyek összefogják a magyar tannyelvű oktatási intézményhálózatot, és biztosítják a magyar nyelvű közoktatás mi-

nőségi fejlesztését, a pedagógusok széles körű és korszerű továbbképzését. Az RMPSZ által évente szervezett pedagógus-továbbképzések formái: évközi továbbképzések, Bolyai Nyári Akadémia és magyarországi tovább-

képzések. Az Apáczai Csere János Pedagógusok Háza Hargita megyében, Csíkszeredában található, és programkínálatában egyaránt szerepelnek a Tanügyminisztérium által jóváhagyott, valamint akkreditált programok. A Tanügyminisztérium által újonnan létrehozott intézmény, az Országos Magyar Továbbképző Központ székhelye Nagyváradon található, legfőbb célja akkreditált, kreditpontos, magyar nyelvű továbbképzések biztosítása a romániai magyar pedagógustársadalom számára.

A továbbképzési programok száma és a résztvevők aránya a vizsgált időszakban egyenletes volt, illetve növekedést mutatott (Partiumi Oktatási és Módszertani Központ, Hargita megyei Apáczai Csere János Pedagógusok Háza). Kivételt az utolsó vizsgált tanév (2019–2020) képez, mivel ekkor, a Covid-19 világjárvány időszakában a továbbképzések online formában zajlottak, a magyarországi továbbképzések pedig elmaradtak.

akkreditált, kreditpontos,
magyar nyelvű
továbbképzések biztosítása a
romániai magyar
pedagógustársadalom számára

A továbbképzések rendszeresen, minden vizsgált tanévben kínáltak óvodapedagógusok, tanítók és tanárok számára is képzéseket, és számos program szólt iskolai tanácsadóknak, fejlesztőpedagógusoknak, pszichológusoknak. A programkínálatot változatos témák köré építették. A témakörök lefedik a szaktárgyi területeket, de kapcsolódnak az oktatás és nevelés általános kérdéseihöz is. A vizsgált dokumentumokból kiderült, hogy a továbbképzési kínálat létrehozásában a szervezők figyelembe vették az oktatás és nevelés aktuális kérdéseit, kihívásait, ugyanakkor a pedagógusok igényeit is szem előtt tartották az előzetes igényfelmérő kérdőívek eredményei alapján.

Domináltak az évközi képzések, melyekre a pedagógusok egyénileg pályázhattak. A leggyakrabban előforduló képzési formaként kiemelhető a tréning, amely komplex jellegéből fakadóan a részt vevő pedagógusok számára változatos utakon kínál tanulási lehetőséget.

támogatják a pedagógusokat, és igyekeznek számukra a rohamosan változó társadalmi igényeknek megfelelő tudást, tájékozódást biztosítani

A vizsgálat eredményei alapján elmondható, hogy a magyar nyelvű továbbképzési központok széleskörű továbbképzési programokat szolgáltatnak a romániai magyar pedagógusok számára. Ezzel hiánypótló szerepet töltenek be, hidat képezve a pedagógusok elméleti és a gyakorlati tudása

között. Támogatják a pedagógusokat, és igyekeznek számukra a rohamosan változó társadalmi igényeknek megfelelő tudást, tájékozódást biztosítani.

A kutatás következő lépéseként kérdőívvel vizsgáljuk a tanítók, tanárok tanulással, tanítással kapcsolatos meggyőződéseit, szakmai fejlődésük formáit, a továbbképzéseken való részvételük gyakoriságát, motivációjukat és a tapasztalataik hasznosulásának megítélését. Az adatfelvétel 18 romániai megyében történik, a magyar nyelven tanító pedagógusok; tanítók, általános és középiskolai tanárok körében. A továbbképzési rendszerről kialakított eddigi képet pedig remélhetőleg tovább árnyalják majd a képzőközpontok vezetőivel tervezett interjúk.

IRODALOM

- Birta-Székely, N. (2007): A pedagógiai ismeretek szerepe és helye a tanárképzés elméletében és gyakorlatában (A pedagógiai elméleti és gyakorlati képzés integrálásának konstruktív modellje az erdélyi tanárképzés viszonylatában). Doktori értekezés. Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Birta-Székely, N. (2012): A tanárképzés fejlődési irányai a 21. század kezdetén. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.
- Bordás, A. (2016): A szituatív tanulás szerepe partiumi magyar pedagógusok szakmai fejlődésében. *Regio*. **24**. 4. sz., 211–239.
- Bordás, A. (2017): Romániai magyar pedagógusok szakmai fejlődése – Narratívák a rendszeren belülről. Doktori disszertáció. Debreceni Egyetem.
- Csapó, B. (2016): A tanárképzés és az oktatás fejlesztésnek tudományos háttere. *Iskolakultúra*. **26**. 2. sz., 3–18. DOI: 10.17543/ISKKULT.2016.2.3

- Európai Unió Tanácsa (2009): A Tanács következtetései (2009. május 12.) az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről (Oktatás és képzés 2020).
Letöltés: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX: 52009XG0528\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52009XG0528(01)). (2022. 11. 15.).
- Farkas, E. (2019): Elkészült az eddigi legátfogóbb felmérés az erdélyi magyar pedagógustársadalomról. *Maszol – Új Magyar Szó online*. Letöltés: <https://maszol.ro/belfold/110191-elkeszult-az-eddigi-legatfogobb-felmeres-az-erdelyi-magyar-pedagogustarsadalomrol> (2022. 11. 15.).
- Györgyi-Ambró, K. (2020): A tanulás jövője online kurzusok. *Magister*. **18**. 2. sz., 193–203.
- Hauge, K. (2019): Teachers' collective professional development in school: A review study. *Cogent Education*. **6**. 1. sz. DOI: 10.1080/2331186X.2019.1619223
- Köllő, Zs. (2020): Online lebonyolítású továbbképzések az RMPSZ programjában. *Magister*. **18**. 2. sz., 175–182.
- Mandel, K. (2007): Tanfelügyelők és minőségkoncepcióik. In: Mandel, K. és Papp Z., A. (szerk.): *Cammogás. Minőségkoncepciók a romániai magyar középfokú oktatásban*. Soros Oktatási Központ, Csíkszereda, 45–83.
- Mullis, I. V. S., Martin, M. O., Foy, P., Kelly, D. L. és Fishbein, B. (2020): TIMSS 2019 International Results in Mathematics and Science. TIMSS & PIRLS International Study Center Letöltés: <https://timssandpirls.bc.edu/timss2019/international-results/> (2022. 11. 15.).
- OECD (2009): *Creating Effective Teaching and Learning Environments: First Results from TALIS*. OECD Publishing.
- OECD (2019a). *PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do*. PISA, OECD Publishing, Paris. DOI: 10.1787/5f07c754-en
- OECD (2019b): *TALIS 2018 Results (Volume I). Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*. OECD Publishing. DOI: 10.1787/1d0bc92a-en
- Oszváth-Berényi, H. (2020): A Romániai magyar pedagógusok online képzések, távoktatást segítőképzések iránti igényei. *Magister*. **18**. 2. sz., 183–192.
- Papp Z., A. (2004): Pedagógusok és minőségkoncepcióik a romániai magyar közoktatásban (egy kérdőíves vizsgálat tanulságai). *Regio*. **15**. 2. sz., 79–105.
- Péter, L. (2012): Reform és visszhangok. A romániai közoktatás reform fogadtatása a romániai magyar pedagógusok körében. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.
- Sancar, R., Atal, D. és Deryakulu, D. (2021): A new framework for teachers' professional development. *Teaching and Teacher Education*. **101**. DOI: 10.1016/j.tate.2021.103305
- Stark, G. M. (2014): Pedagógusképzés Romániában: A pedagógiumi liceumi oklevéltől a bolognai MA/MSC oklevélig. In: Németh, N. V. (szerk.): *Képzők és képzettek: pillanatfelvételek a 21. század tanárképzéséről és tanáraitól*. Belvedere Meridionale, Szeged. 59–77.
- Stark, G. M. (2015): Kisebbségi magyar pedagógusjelöltek tanulási útvonalai. In: Pusztai Gabriella és Ceglédi Tímea (szerk.): *Szakmai szocializáció a felsőoktatásban. A pedagógusképzés kihívásai a Kárpát-medencében*. Partium – Personal Problems Solution – Új Mandátum, Nagyvárad – Budapest. 29–40.
- Szabó-Thalmeiner, N. (2009): *Metszet: az erdélyi magyar állami óvó-tanítóképzés húsz éve egy vizsgálat tükrében*. Státus, Csíkszereda.
- Szabó-Thalmeiner, N. (2013): Állami magyar tannyelvű óvó- és tanítóképzés a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen (1999–2013). In: Kotschy, B. (szerk.): *Új utak a pedagóguskutatásban*. Líceum, Eger. 237–256.
- Zoller, K. (2013): A romániai továbbképzési rendszer jelene. *Pedacta*. **3**. 2. sz., 15–26.

Törvények, miniszteri rendeletek

- Legea invatamantului nr. 84/1995. In Monitorul Oficial al Romaniei, 1996. I. nr. 1. [84/1995 – Tanügyi törvény a Tanárképző Intézetek (Departamente pentru Pregătirea Personalului Didactic, DPPD) létrehozásáról. In *Románia Hivatalos Közlönye*, 1996. I. 1. sz.]
- Ordin nr. 4356/1996 - Regulamentul de organizare si functionare a D.P.P.D. [4356/1996 – Miniszteri rendelet a Tanárképző Intézetek (DPPD) működési szabályairól]
- Ordinul de ministru nr. 4316/2008 privind Aprobarea programului de studii în vederea obținerii certificatului de absolvire a Departamentului pentru Preătirea Personalului Didactic [4316/2008 – Miniszteri rendelet a tanárképző programokról]
- Metodologia privind formarea continua a personalului din invatamantul preuniversitar, anexa la OM 5561 07. 10. 2011. [5561/2011.10.07. sz. Miniszteri rendelet a közoktatásban dolgozók továbbképzésének módszertanáról]
- Legea 1/2011 educației naționale. Act din data 05/01/2011, emis de parlamentul. In Monitorul Oficial nr. 18 la data 10/01/2011. [1/2011 Nemzeti Oktatási Törvény. In. *Románia Hivatalos Közlönye*, I. 18. sz. 2011. 01.10.]

